

Sergio Vyent

Het land van Onverwagt

UITGEVERIJ LUITINGH-SIJTHOFF

Voor *Eartha*

© 2023 Sergio Vyent
en uitgeverij Luitingh-Sijthoff bv, Amsterdam
Alle rechten voorbehouden
Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Sebes &
Bisseling Literary Agency te Amsterdam
Het land van Onverwagt werd opgetekend door Lianne Damen
Met dank aan Patrick Meershoek
Omslagontwerp Moker
Omslagfoto's Coco Duivenvoorde
Afbeeldingen inventaris van plantage Onverwagt aan de Para-
kreek in Suriname, toebehorende aan de heer H.D. Sobre en
Nanette Samson. 1780. Archief van de Commissarissen van de
Desolate Boedelkamer toegangsnummer 5072, inventarisnum-
mer 7510. Stadsarchief Amsterdam
Opmaak binnenwerk Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 210 3862 9
ISBN 978 90 210 3863 6 (e-book)
ISBN 978 90 210 4142 1 (luisterboek)
NUR 402

 @sergio.vyent
www.lsamsterdam.nl
www.boekenwereld.com

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff vindt het belangrijk om op milieuvrien-
delijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan.
Bij de productie van dit boek is daarom gebruikgemaakt van papier
waarvan het zeker is dat dit niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Een uitvaart	7
Vlucht KL 713 naar Paramaribo	27
De landing	61
Kondreman	73
Wandeling door Paramaribo	89
Keti Koti	105
Verder dan Paramaribo	121
Jodensavanne	137
Plantage Onverwagt	163
Mijn land van Onverwagt	175
Stambomen	217
Geraadpleegde bronnen	221

1780

Carte en Inventaris van de
Plantjes Overwegt (anthonis)
van het dier. Museum. Hier A. D.
Lobin en Meijnsman Hareth. Samen
Lijst van de Plantjes van de
in 't op. van de H. J. de Plantjes
Breedte en Overwegt

Een uitvaart

Versticht van de Generaal. Gevoel groot.
Volgens kaart en kaart van van. Speds. 1500 M. van
Van de Waterkant. Borden
Een Savans. Gevoel. Circa 100. M. van
Daar op een tijd Geboren. Langt 30 in. Breed met 1/2 Gal-
drij. 15 met van. Sid. Van. Kaart. Borden. Kaart-
Kaarts. op. Waterkant. Gevoel. Gevoel. met. Waterkant.
Eijer. en. kaas. plantjes. omhagen. en. met. Waterkant.
Eijer. gevoel. Speds. verdult. in. een. Kaarts. Waterkant.
Eijer. Waterkant. en. Waterkant. met. Eijer. plantjes. in.
Waterkant. met. gevoel. plantjes. Waterkant. en. met. Eijer.
de. Waterkant. en. Waterkant. van. Een. Waterkant. kaas. plantjes.
In 't. Waterkant. Borden
Een. Waterkant. Borden
Een. Waterkant. met. Waterkant. van. kaas. Waterkant
Een. Waterkant. Borden. met. Waterkant. Waterkant
3. Waterkant. so. gevoel. als. gevoel

Ik zet net de boodschappen op het aanrecht als de telefoon gaat. Ik herken het nummer niet. Het is een oud-tante, tante Claudetta, die belt. Of ik even rustig wil gaan zitten.

‘Je moeder is overleden,’ zegt ze. Haar stem klinkt plechtig. Ze hebben Marita in haar eigen huis gevonden. ‘We denken dat het een hartstilstand is geweest.’ Ze laat even een stilte vallen.

Ik weet niets te zeggen.

‘Er moet van alles worden geregeld, een hele papierwinkel is dat altijd,’ vervolgt ze als ze merkt dat ik geen woorden kan vinden. ‘Maar allereerst natuurlijk een uitvaart. De vraag is of jij als oudste zoon die taak op je wilt nemen.’

Hoewel ik overdonderd ben door het telefoontje, voel ik niet het diepe verdriet dat je erbij zou verwachten. Ook als ik niet op verzoek van mijn tante was gaan zitten, was ik denk ik niet van ellende door mijn knieën gezakt. En toch hoef ik niet lang over mijn tantes vraag na te denken. Ik besluit vrijwel meteen op het vliegtuig naar Suriname te stappen. Ondanks alles. Ook al heb ik tante Claudetta nog nooit in mijn leven gezien. Ook al is mijn moeder nooit een moeder voor me geweest. Het vreemde is dat ik altijd van

haar ben blijven houden. Ik gun haar een mooi afscheid. En als ik eerlijk ben speelt er nog iets mee. Ik wil laten zien dat ze op me kan rekenen. Ik wil duidelijk maken: jij bent er misschien niet voor mij geweest, maar ik ben er wel voor jou. Ook nu. Ik zal wél doen wat ik moet doen.

Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Hoe regel je een uitvaart in een land waar je de weg niet kent, waar je jaren geleden pas één keer kort bent geweest? Een kleine maand was ik er toen. Met mijn zus. Ik ken er eigenlijk niemand. Mijn tante heb ik één keer eerder aan de telefoon gehad. Dat is alles. Toch regelt ze dat er een auto met chauffeur op mij staat te wachten als ik aankom op Zanderij, de nationale luchthaven van Suriname, en wordt ze mijn gids en mijn houvast.

Het is een kleine drie kwartier rijden om van daar bij plantage Boxel te komen, een voormalige suikerplantage aan de Surinamerivier. De plantage was vroeger omringd door andere plantages, en is nog altijd omsloten door de Parakreek en de rivier. Nu staan er huizen. De auto stopt voor de poort van een uitgestrekt terrein met enkele woningen en in de verte, aan het einde van de oprijlaan, een knoeperd van een blauw met wit geschilderde villa. Het is de woning van mijn oudtante.

‘Een eigen ontwerp,’ had ze me eerder verteld bij het maken van onze afspraak. ‘Ik heb een bordes laten maken zodat ik naar mijn gasten kan zwaaien.’ Onmiskenbaar heeft ze inderdaad iets vorstelijks over zich.

Op een wonderbaarlijke manier klikt het meteen als ze me verwelkomt in haar huis. Misschien is het de manier waarop ze de chauffeur bedankt voor zijn diensten, waarin

ik mezelf herken. De blik in haar ogen als ze me aankijkt; zoals ze haar hand op mijn schouder legt. Het plan van aanpak dat ze al in haar hoofd heeft en met me deelt. Het voelt vanaf het eerste moment vertrouwd.

Ze is een kleine vrouw en al behoorlijk op leeftijd, maar ze is sterk. Ik merk dat we uit hetzelfde hout gesneden zijn. Ze is een krachtige zakenvrouw, gewend om het voortouw te nemen en knopen door te hakken. Ze reageert op het overlijden van mijn moeder precies zoals ik reageer: we moeten nu van alles regelen, de emoties komen later. Als ik een opsomming geef van wat we allemaal te organiseren hebben kijkt ze me eerst verbaasd aan. Dan klakt ze met haar tong en knikt. Ze herkent dit, zo zit zij ook in elkaar, we zijn familie.

‘Ah, mi gudu, je kunt wel zien van wie je er een bent!’ Haar ogen glunderen. Het raakt me diep dat ze net als ik ook die verwantschap voelt, die herkenning ziet en me dat laat voelen. Ze is mijn onverwachte parel van Suriname.

Claudetta gaat met me mee naar het uitvaartcentrum. Onderweg erheen neemt ze me even bij de arm.

‘Ik wil het toch even gezegd hebben, dat ik het zo verdrietig vind dat je zus Eartha er niet meer bij kan zijn. Dat je dit nu allemaal alleen moet doen. Niet echt alleen, want ik ben er voor je, dat weet je. Maar toch. Ik had het graag anders gezien, mijn lieve jongen.’

Ik ben ontroerd door haar medeleven. Natuurlijk had ik het ook graag anders gehad. Met Eartha naast me. Ik vind het verschrikkelijk dat Eartha er nu niet meer bij kan zijn, dat heeft Claudetta goed begrepen. Na alles wat mijn zus heeft ondernomen om haar relatie met haar moeder te

herstellen was het zoveel passender geweest. Ze heeft zo haar best gedaan de scherven van onze jeugd te lijmen. Ik heb dat nooit kunnen opbrengen.

Een jaar geleden, in 2020, kreeg ik een telefoontje van mijn neefje dat Eartha, zijn moeder, vanwege een hersenbloeding met de traumahelikopter met spoed naar het ziekenhuis in Tilburg was gebracht. Ik had die dag een draaidag voor het tv-programma *First Dates*, maar ben meteen naar haar toe gegaan. Ze was toen al niet meer aanspreekbaar en was er slecht aan toe. De arts vertelde dat er geen hoop was op herstel. Als ze nog zou bijkomen zou ze nooit meer een normaal leven kunnen leiden. Ze zou een kasplantje zijn voor de tijd die haar nog gegund was.

Dat was helemaal niks voor Eartha. Ze hield van dansen. Ze genoot van muziek. Bij feestjes fladderde ze als een betoverende vlinder door de ruimte. Ik genoot ervan naar haar te kijken. Als ze eenmaal je blik gevangen had werkte haar enthousiasme aanstekelijk. Het was een van de moeilijkste beslissingen die ik ooit heb moeten nemen. Ik realiseerde me ook dat ik op het punt stond om iemand kwijt te raken die verschrikkelijk belangrijk voor me is geweest. Iemand die er vanaf het eerste begin was geweest en alles heeft meegemaakt wat ik heb meegemaakt. Iemand die mij door en door kende. We hadden aan één blik genoeg om elkaar te begrijpen. Ze was in haar eentje eigenlijk als een hele familie voor mij – vader, moeder, zus, alles ineen. Een sterke, moedige vrouw die de moeizame relatie met haar moeder had proberen te lijmen, die had gepoogd er wat van te maken. Die een nare relatie met de vader van haar kinderen achter de rug had en kortge-

leden een nieuwe liefde had gevonden. Maar die daar nu krachteloos in het ziekenhuisbed lag.

Ik moest haar loslaten. We hebben moeten besluiten de behandeling stop te zetten. De beademingsapparatuur werd uitgezet, terwijl ik haar hand vasthield alsof ik haar nog kon redden. Tot haar laatste adem heb ik met haar hand in de mijne tegen haar gepraat en afscheid genomen. De Eartha die ik had gekend was er niet meer.

Toen mijn moeder hoorde dat Eartha was overleden wilde ze naar Nederland komen voor de uitvaart. Ik kreeg een telefoontje van tante Claudetta met de vraag of dat in orde was. Het was de eerste keer dat ik haar aan de lijn had. Nou, dat was het niet, wat mij betreft. Dat kon ik er echt niet bij hebben. Ik had zoveel verdriet om Eartha, ik had gewoon geen ruimte meer over voor nog meer emoties. Hoe moest ik nu ook nog mijn moeder opvangen, met al haar eigen verdriet? Wie in Nederland zou dat anders voor me doen of me daarbij helpen? Ik kon het in ieder geval niet aan, dat stond voor mij vast. Ondanks het feit dat ik mijn tante voor de allereerste keer sprak begreep ze de situatie onmiddellijk. Zij drong niet verder aan, maar zei alleen: ‘Correct.’ En meteen daarna: ‘Dan gaan we het zo doen.’

Nu ik bij haar ben voor het afscheid van mijn moeder wijst Claudetta me de stoel aan waarop mijn moeder zat toen mijn tante haar vertelde dat ze echt niet naar de begrafenis kon komen.

‘Je kunt wel zien dat ze het er niet mee eens was. Kijk, zie je die scheur in de leuning? Met zoveel kracht kwam de boosheid van je moeder los! Kun je het je voorstellen?’

Ik weet niet wat ik terug moet zeggen. Ik kan alleen maar vol ongeloof naar de gehavende stoel staren.

Mijn moeder heeft destijds nog wel een brief geschreven. Die heb ik voorgelezen op de uitvaart, uit liefde en respect voor Eartha. De woorden van mijn moeder zouden aan iedereen bewijzen dat het mijn zus wél gelukt was mijn moeder te bereiken, contact met haar te krijgen, een band met haar op te bouwen. Ondanks mijn moeder was mijn zus daar uiteindelijk in geslaagd. Ondanks alles wat er gebeurd was in het verleden, in onze jeugd. Ik gunde het haar zo. Ik moest de brief wel voorlezen. Ook al ging ik over al mijn eigen grenzen heen en schreeuwde alles in mij dat ik dit niet wilde. Na al die jaren van afstand nemen van mijn moeder, na al die jaren dat ik haar van me af kon laten glijden als was ik van teflon, moest ik opeens de emoties van mijn moeder bij me binnenlaten om de speech te kunnen houden. Ik voelde me kwetsbaar, terwijl ik sterk wilde blijven. Het was zwaar, nog veel zwaarder dan ik al dacht.

Mijn tante Claudetta is geschokt als ik haar vertel dat ik in een kindertehuis heb gewoond. We zitten de papieren voor de uitvaart van mijn moeder te ordenen en kaarten te schrijven. Haar hand valt stil en ze kijkt me met grote ogen aan.

‘Mijn jongen, ik wist niet eens dat je bestond. Je moeder heeft nooit over je verteld. Niemand wist ervan. Ik weet pas sinds een paar jaar van je bestaan. Ze vertelde het me pas jaren nadat ze naar hier was teruggekeerd. Anders hadden we je toch meteen uit dat tehuis gehaald.’

Ze vindt het extra pijnlijk omdat ze zelf al vele jaren

adoptiekinderen onderhoudt en maatschappelijke doelen ondersteunt. Ik weet even niet wat te zeggen. Ik ga me niet pijnigen met de vraag hoe alles was verlopen als mijn oudtante er wel van had geweten. Mijn moeder heeft de banden in ieder geval niet onderhouden. En van mijn vader moest ik het ook niet hebben, dat was nogal een einzegänger, als ik de verhalen moet geloven.

Ik leg mijn hand op de kleine hand van mijn tante, die ze op mijn arm heeft gelegd. De mijne is plakkerig van de hitte die ik niet gewend ben, de hand van mijn tante voelt koel aan, maar ook klein, rimpelig. Ondanks haar fragiele uitstraling straalt ze iets krachtigs uit, als een rots in de branding. Ik voel mij meteen sterker nu ik naast haar sta.

‘Ik had het ook graag anders gezien. En ik had dit graag met mijn zus erbij gedaan,’ antwoord ik. ‘Maar nu gaan wij het samen doen en we gaan er een mooie plechtigheid van maken.’

Bij de begrafenisondernemer maakt mijn tante meteen duidelijk dat er met haar niet te sollen valt.

‘Deze jongen is familie van me,’ zegt ze streng.

Ze moeten hier niet denken dat ze deze Surinaamse Nederlander – of ben ik een Nederlandse Surinamer? – zomaar wat kunnen aansmeren. Mijn tante is een vrouw van aanzien – iedereen in Suriname kent haar – en daar weet ze handig gebruik van te maken. We kiezen een kist uit en maken afspraken over hoe we willen dat de plechtigheid verloopt.

Als we weer in haar auto terug naar huis rijden voel ik dat Claudetta me van opzij zit aan te kijken. Ze zit naast me op de achterbank. Haar chauffeur rijdt. Ik realiseer

me dat ik al een tijdje niks heb gezegd. Ze heeft gemerkt dat de voorbereidende gesprekken nu al veel indruk op me maken, en dan moet de uitvaart nog volgen.

Vanuit het niets doet ze een bekentenis: ‘Wist je dat ik lesbisch ben?’

Ik kijk haar verrast aan en weet even niks terug te zeggen.

‘Nee, mannen, daar heb ik niet veel meer mee. Mannen kunnen er niet tegen als vrouwen macht hebben. Of als ze meer geld verdienen. Vrouwen respecteren elkaar tenminste!’

Ze lacht terwijl ze me in mijn arm knijpt.

‘Zo is het toch, mi gudu?’ Ze kijkt me stralend aan, nieuwsgierig naar mijn reactie. Door haar vertrouwelijkheid en openhartigheid heb ik het gevoel dat we weer een stukje dichterbij elkaar zijn gekomen. Ik pak haar hand en knijp er zachtjes in.

Met het regelen van de uitvaart alleen ben ik er nog niet. Mijn moeder had ook nog een perceel met haar huis erop, en een bedrijfje. Omdat alles zo plotseling is gegaan is het nu mijn taak om alle losse eindjes weg te werken. Dat begint bij het opruimen van haar huis. Dat kan een verdrietige ervaring zijn, maar tegelijkertijd ook een mooie, zeker als je het opruimen samen kunt doen. Het verleden wordt in dozen gestopt. Het is letterlijk een tastbare manier om afscheid te nemen. Het is een bijzondere klus, bij het openen van elke lade, doos of kast leer ik de vrouw die mij gebarard heeft iets beter kennen. Ik verwonder me over foto’s van mensen die ik niet ken, wit, donker, alle kleuren door elkaar. Onder het bed waarop ze niet lang